

i handlu w Cambodge. Nieustanne zniżanie taryf celnych i stosunki od niedawna zaprowadzone z najodleglejszym Wschodem są w rzeczy samej, faktami najważniejszymi w dziejach ekonomicznych współczesnej Francyi ze względów na jej związki z zagranicą. Polityka właściwa natomiast, przez ciąg tych trzech lat leżała odłogiem i w tym względzie tom osmy „Zbioru traktatów” zawiera dokumenta odnoszące się: do wyprawy meksykańskiej, syryjskiej, akta dotyczące się urzędzenia nowej dynastyi w Grecyi, i wreszcie materiały do historyi ustąpienia wysp Jonskich: wszystko ułożone metodycznie.

The Gouvernement of England: its Structure and its Development. By William Eduard Hearn, L. L. D., Professor of History and Political Economy in the University of Melbourne. 1867.

Przyjemnego uczucia doznaje bezwątpienia każdy, kto przegląda dzieło, takie jak p. Hearn: treściwe, pełne prawdziwej i gruntownej nauki, przekonywujących dowodów i pięknego wystąpienia. Teorya konstytucyi angielskiej, jej budowa i rozwój, jestto przedmiot, który w chwili obecnej zajmuje wiele najpoważniejszych umysłów w całej Europie, a nawet po za jej granicami, jak tego żywym dowodem książka o której mówimy; przedmiot zatem teraz, więcej niż kiedykolwiek godzien jest obudzić prawdziwie naukowe studia w Anglikach. Dla Anglika jestto rzecz jeszcze przyjemniejszą, gdy widzi, że studia takie jak obecne wychodzą z pośrodku angielskiej złotej kolonii, z miasta któremu wróżyć można (jeżeli ono już samo sobie nie wróży, dodajmy, z uwagi na miłość własną Anglików) że się stanie Londynem antypodów.

Gdyby prof. Hearn pisał swe dzieło w Londynie, lub w innym jakim mieście w Anglii, to i wtedy jeszcze wątplić się godzi, czyby mógł tętnąć w swą pracę ducha większej miłości ku swej angielskiej ziemi i przyjaźniejszego ku niej usposobienia, niż to uczynił w obecnym swym dziele o rządzie w Anglii. Postępowanie to autora iż w sądzie swoim nie powodował się pojedynczymi faktami, które nieraz mogłyby może przemawiać na niekorzyść angielskiego systemu rządzenia, tem więcej zasługuje na pochwałę, że zapewne polityczna atmosfera uniwersytetu w Melbourne i w ogóle tamtejsze stosunki mogły autora łatwo w błąd wprowadzić, tak żeby mógł brać wyjątek za regułę, a jednorazowe nadużycia kłaść na karb złych praw.

W końcu zwracamy uwagę, że prof. Hearn nie narzuca nikomu swych zdań, lecz wszechstronne i wyczerpujące badanie dokonane widocznie *con amore*, budzi w każdym bezstronnym umyśle uszanowanie dla znakomitej jego pracy.

Geschichte der neuesten Zeit von 1816—1866 mit besonderer Berücksichtigung Deutschlands von Wilhelm Müller professor. Stuttgart. 1867.

Prof. Müller z Tübingen słusznie wyrzekł w przedmowie do swego dzieła, że wielka część nawet wykształconej publi-